

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1169

מסכת ראש השנה ח' - י"ד • ערלה א', ד' - א', ח'

בס"ד, י"א חשון תשפ"ב

השבוע בגליון

- ♦ חרדתם של גדולי האומה מיום הדין
- ♦ "וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפנו ביום ההוא"
- ♦ הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין
- ♦ שנת השמיטה, שנת מעשר שני - או מעשר עני??

♦ חתונה בעשרת ימי תשובה

- ♦ ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?
- ♦ ב"כסה" - חג שהלבנה מכוסה? בו
- ♦ בראש חודש תשרי - הכל בבית הכנסת
- ♦ מדוע אין מברכים את חודש תשרי

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

ראו מי ברא אלה

צמרמורת חלפה בי, כשהרה"ג ר' מרדכי גנוט שליט"א, מומחה לאסטרונומיה, הנהן בראשו לחיוב תוך כדי חיוך קורן, כי אכן כדור הארץ עף-טס סביב השמש במהירות של שלושים קילומטר ל...שנייה! כל נשכח כי בה בעת כדור הארץ מסתובב סביב עצמו; אט אט מתעוררים דרי החלק המואר לבוקר שזוף-שמש ובצד השני המסתתר מן השמש, מתכוננים אנשים רווי עמל לשנת הלילה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הַעוֹלָם.
יוֹצֵר אוֹר וּבוֹרֵא חֹשֶׁךְ.
עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא אֶת הַכֹּל.
כל יום בריאה חדשה.

בימים אלו התחילו ללמוד את מסכת ראש השנה במסגרת הדף היומי, במהלכה יהגו הלומדים בסוגיות העוסקות בקידוש החודש, וזוהי הזדמנות מתאימה להתבונן קצת למעלה ולהתרגש.

תוך כדי תנופתו של כדור הארץ סביב השמש וסיבובו סביב עצמו, הירח מקיף את כדור הארץ, ובו זמנית כוכבי לכת שונים מסתובבים סביב השמש, כל אחד בקצב ומסלול משלו.

אנו נמצאים בעין הסערה, בתוך סחרחורת מדהימה של גופי ענק השטים במהירות מחרידה זה לצד זה, זה סביב זה, ואנו... יושבים שאננים.

סטייה קטנה אחת...
בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הַעוֹלָם.
אֲשֶׁר בְּמִצְרָיו יִבְרָא שְׁמַיִם.
וּבוֹרֵא פִּי כָל צְבָאָם.
חַק וְזִמְן נִתֵּן לָהֶם שְׁלֵא יִשְׁנוּ אֶת תְּפִקֵּיהֶם.
שְׁשִׁים וּשְׁמָחִים לְעֵשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵם.
האמת היא שהתחלנו מהסוף.

דף ח/ב שהחדש מתכסה בו

ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?

מניין שראש השנה הוא יום הדין שבו הקב"ה שופט את ברואיו וזן את עולמו? - שואלת גמרתנו, ומשיבה: הן נאמר בתהלים (פא/ד) "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסָה לְיוֹם חֲגִינוּ" - "איזהו חג שהחודש מתכסה בו? הוא אומר זה ראש השנה", והפסוק ממשיך, "כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב". במאמר שלפנינו נחשוף מעט משיטות אחדות על אודות "כיסויו" של ראש חודש תשרי.

ב"כסה" - חג שהלבנה מכוסה? בו: רש"י מפרש את גמרתנו, כי ביום "כסה", יום בו הלבנה מכוסה - משפט לאלוקי יעקב. החג היחיד שהלבנה מכוסה בו הוא ראש השנה הַחֵקֵל בתחילת החודש, אך יתר החגים חלים מו' בחודש ואילך, עת הלבנה כבר נראית בלילה בכל מקום. לדעת רש"י, איפוא, "חודש" הוא חג, והפסוק אומר, "תקעו בחדש שופר" - תקעו בחג בשופר, באיזה חג? "בכסה" - חג שהלבנה מכוסה בו.

ראש חודש 'מכוסה': רבים מן הראשונים מפרשים (ראה ר"ת בתוס' ח/ב וריטב"א שם לב/א), כי המילה "בחודש" כוונתה לראש חודש, וכה כוונת הפסוק: "תקעו בחדש שופר" - באחד מראשי החודשים תקעו בשופר. באיזה ראש חודש? "בכסה ליום חגנו". כלומר, בראש חודש 'מכוסה': מה כוונת הדברים?

ראש השנה הגדול והנכבד 'מכסה' את ראש חודש: הריטב"א (ח/א) מסביר, כי מאחר שראש השנה 'גדול' ונכבד מראש חודש, "אין אדם מזכירו בשום דבר, וכל שעושין בו עושין לשם ראש השנה", וכך נעלם ומתכסה ראש חודש תשרי תחת כנפיו של ראש השנה הממלא את היום בתוכן שאינו מותיר יחודיות לראש חודש.

בראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש!: מפליא לגלות כי ישנן דעות הסוברות שבראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש ולפיכך ראש חודש תשרי "מכוסה" (ריטב"א שם ושם, וכן כתבו תוס' ח/ב ושו"ת ספר הישר סי' מ"ד שהיו שאמרו כן בשם רבינו משולם, אולם רבינו משולם כתב לרבינו תם שלא לכך כוונתו). מה טעם? הטורי אבן מסביר, כי לדעת תנאים אחדים מטרת הכפרה של שעיר חטאת הקרב בראש חודש ושעיר חטאת הקרב בראש השנה - זהה, וממילא אין כל עניין להקריב שתי חטאות!

הזכרת פסוקי הקרבנות: יש המסבירים כי בוודאי מקריבים בראש השנה שעיר חטאת של ראש חודש, אלא שבתפילת מוסף, וכן ב"קרבנות" הנאמרים לפני התפילה, אין מזכירים פסוקים אלה (טור סימן קצ"א בשם רב עמרם גאון הערוך, וגדולי מגנצא, ע"ש השיטות השונות) וכך גם נפסק להלכה (רמ"א שם סעיף ב' ומגן אברהם ס"ק א'), ולפיכך ראש חודש תשרי 'מכוסה' מאמירת פסוקי הקרבנות. **חשש מטעות במניין הימים של חודש תשרי:** מדוע אכן אין מזכירים אותם? הסיבה מעניינת ביותר. חכמים חששו שאנשים יטעו ויחשבו כי היום העיקרי של ראש השנה הוא היום השני.

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אייזיק אורנשטיין** ז"ל
ב"ר שכנא דוד ז"ל
נלב"ע ט"ו בחשון תשל"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידינו
הר"ר אשר אורנשטיין ומשפ' שיחיו - חיפה

צעילוי נשמת

הר"ר **נחמיה יחיאל זעירא** ז"ל
ב"ר משה מרדכי ז"ל נלב"ע י"ב בתשרי תשמ"ח
וזוגתו מרת **סימה פינקל** ע"ה
ב"ר פרץ ז"ל נלב"ע י"ב בחשון תשנ"ח
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הרב **פנחס רוזנבאום** זצ"ל
בן הרה"ג
רבי שמעלקא הלוי זצ"ל הי"ד
נלב"ע י"ג מר חשון תשמ"א
תנצב"ה
הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

כלומר, כשם שכאשר חלים שני ימי ראש חודש, הראשון נמנה כל' לחודש המסתיים, והיום השני נמנה כיום א' של החודש המתחיל, כך עלולים לטעות שא' בתשרי חל ביום השני של ראש השנה, ונמצאו עושים את יום הכיפורים ב"א בתשרי ואת חג הסוכות יתחילו בט"ז בתשרי... (טור שם).

בראש חודש תשרי - הכל בבית הכנסת: ואילו הראב"ן (מגן גיבורים סימן נ) מנמק באופן אחר מדוע אין אומרים את פסוקי ראש חודש לפני התפילה. בכל שבת תקנו לומר את פסוקי קרבנות השבת לפני התפילה, מפני שבקריאת התורה אין מזכירים אותם. לעומת זאת קריאת התורה של המועדים, היא פסוקי הקרבנות ולפיכך אין צורך להזכירם. ואילו בראש חודש, אמנם קוראים בתורה את פסוקי הקרבנות, אך הואיל ויש מבעלי המלאכה שאינם מתפללים בבית הכנסת, תיקנו מחמתם להזכיר את פסוקי הקרבנות לפני התפילה. מעתה, בראש השנה, שהכל באים לבית הכנסת, אין צורך להזכיר לפני התפילה את פסוקי קרבנות ראש חודש, שהרי הם מוזכרים בקריאת התורה של פסוקי קרבנות ראש השנה: **"מלבד עולת החדש ומנחתה"...**

מדוע אין מברכים את חודש תשרי: מעניין לציין כי 'התכסותו' של חודש תשרי באה לידי ביטוי גם בכך שאין מברכים את החודש בשבת שלפניו, בשונה מיתר החודשים, מפני שראש חודש תשרי מוגדר כמכוסה ונעלם (ראה מגן אברהם סימן ת"ז ס"ק א', ועיין במשנה ברורה בשער הציון שם, טעם אחר, פשוט יותר).

חתונה בעשרת ימי תשובה: זאת, ועוד: היו שנהגו שלא להתחתן בעשרת ימי תשובה. הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (שו"ת חכמת שלמה סימן תר"ב) כותב מספר טעמים לדבר, ואחד מטעמיו הוא, כי מאחר שאמרו חז"ל שבתשרי 'החודש מתכסה', פירשו המקובלים שכביכול השטן מכסה את הלבנה עד יום הכיפורים. מעתה, אותם הנוהגים להמנע מלשאת נשים בסוף החודש, עת עיקר הלבנה מכוסה, נמנעים גם מלשאת נשים בעשרת ימי תשובה...

דף ט/א מוסיפין מחול על קדש

חרדתם של גדולי האומה מיום הדין

במאמר שלפנינו נתוודע למחלוקת מעניינת ביותר בין אחרוני הראשונים, אם ראוי לקבל את ראש השנה מוקדם מבעוד יום.

צום ערב ראש השנה: המהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז, נשאל על אודות צום ערב ראש השנה. מנהג ישראל להתענות בערב ראש השנה (ראה גם שולחן ערוך או"ח סימן תקפ"א סעיף ב'). השאלה שעמדה על הפרק היא, אם יש לצום עד כניסת יום ראש השנה, או שמא אפשר לאכול עוד לפני כן.

תוספת ראש השנה: הרמ"א (שם) מורה להלכה, כי אין צריך להשלים את הצום עד סוף היום. אך המהרי"ל מביא בשם מהר"א מוינה ובשם המהר"ם, כי יש לצום עד סוף היום! מדוע? לפי שאם פוסקים לצום מבעוד יום, יש בכך הוספה מחול על הקודש, שבכך מורים שקיבלו על עצמם את ראש השנה. ומה בכך? יקבלו ראש השנה מוקדם? הרי כל יהודי יכול לקבל על עצמו שבת או חג כבר מפלג המנחה!

ובכן, המהרי"ל מסביר, כי חרדתם הנוראה והאיומה של גדולי הראשונים מפני יום הדין, היא שהביאה להכרעתם. הם ביקשו למנוע מלהאריך את יום הדין הגדול והנורא!

תוך כדי הדברים מעיר המהרי"ל, כי אינו מבין את פשר הוראתם, שהרי במקומותיהם נהגו להתפלל ערבית בעוד היום גדול, וממילא מקבלים את ראש השנה מוקדם. מכל מקום זו היא שיטתם [עיין שם מה שכתב לבאר דבריהם].

"וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא": פוסקים אחרים סוברים, כי אדרבה, יש עניין וטעם להפסיק את הצום מבעוד יום ולהתחיל לאכול, כדי לקבל את ראש השנה מוקדם יותר. את טעמם מבאר בעל שואל ומשיב (שו"ת מהדורא רביעא ח"ג סימן קכ"ה), כי חלילה להמנע מלהוסיף מחול על הקודש בראש השנה, שכן "כבר נפקדו האמהות באותו יום וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא".

כל הפוסקים העוסקים במחלוקת זו מציינים ומדגישים, כי אין כוונת הדברים שבראש השנה אין להוסיף מחול על הקודש, שהרי מבואר בגמרתנו, שבשבת ובכל המועדים יש להוסיף מחול על הקודש. כוונת הראשונים שכתבו לצום עד סוף היום, אינה ממש עד סופו, אלא שלא יוסיפו מעצמם מעבר לתוספת המחוייבת, כמבואר בהרחבה בגליון זה במאמר הבא, כי קיימת תוספת שבת וחג החלה מאליה זמן מה לפני שקיעת החמה, וגם יכול אדם לקבל על עצמו את השבת ואת החג זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה. כוונתם היא, איפוא, כי יצומו עד זמן התוספת המחוייבת ולא יחדלו מצומו לפני כן וכך יקבלו את ראש השנה מוקדם יותר (ראה הררי קודש על מקראי קודש, ראש השנה סימן ד').

דף ט/א שבתות מנין

הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין

מעשה בבני משפחה שהוזמנו לסעודת שחרית של שבת להשתתף בשמחה משפחתית. בחוסם על הדלקת הגז תחת הפלטה במהלך כל השבת החליטו, כי את סיר המאכלים המיועדים לליל

אנו 'מסתגרים' בתוך עולמנו הזעיר, מביטים בהשתאות על השמש הגדולה מכדור הארץ, שבתוכה יכולים להיכנס 1,300,000 - מיליון שלש מאות אלף כדורי ארץ! אנו מתבוננים בהתפעלות בירח הקטן, המקשט את שמינו בלילות, אך לא פעמים רבות התיישבנו בדבר ונתנו את דעתנו לכך, כי כל המערכת הענקית הזו, אינה אלא פסיק זעיר מן היקום הענקי, שמרוב קטנו אי אפשר כלל לכתוב אותו במספרים. **הידעתם?** כי 'לידי' כוכב שבתאי, המהלך באיטיות סביב השמש ומשלים סיבוב אחת לכ-29.5 שנים - זוהו בוודאות 62 ירחים הסובבים סביבו! סביב כוכב צדק סובבים 63 ירחים! איזה מחזה מרהיב. עשרות ירחים עגלגלים יפהיים, המשייטים מעגלות, חוצים זה את מסלולו של זה, והכל בדממה, ללא רחש, בתנועה מלכותית שאין לה תחילה ואין לה סוף.

ועוד לא נגענו בקצה. **שבתאי,** צדק וחבריהם, המהלכים סביב השמש, אינם אלא צבא הליווי של שמש אחת קטנה, השמש 'שלנו', הממוקמת אי שם בשוליה של גלקסיה ענקית המכילה מיליוני שמשות אדירות! הלא המה הכוכבים הנראים ברקיע השמים, ולכל שמש כזו כוכבי לכת הסובבים סביבה ולהם ירחים! **ועוד לא נגענו בקצה.**

מיליוני השמשות שבגלקסיה 'שלנו' אינן אלא אפס קצהו של היקום! קיימות עוד אין ספור גלקסיות, שכל אחת מהן...

אין ספור גלקסיות, מפני שלעולם אי אפשר לראות את הסוף. ככל שמשתכללים המכשירים ואמצעי התצפית, מתגלות גלקסיות נוספות ותחושת האפסיות גדלה ומתעצמת.

כשטיפרו לתלמיד חכם בעל מחשבה, כי באחת מערי ארצות הברית הציבו טלסקופ חדש ומשוכלל המסוגל לצפות עד... שחק והגיב: "הסכיתו יקירי! אי שם, באחת הפינות הזעירות של יקום שאין לו סוף, מסתובב לו כדורצ'יק, שבמפות שבהן מפורטות חלק מהגלקסיות, אין לו כלל מקום לרוב קטנו. שני שלישי של כדורו זה מכוסים בכלל במים, ורק בשליש הנותר קיימת יבשת,

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות! חוכים בסיפוק רוחני עצום!

שבת, יטמינו הטמון היטב תחת הררי שמיכות בערב שבת, כפי שהיו נוהגים הכל בימים עברו לשמר את חומם של המאכלים לקראת השבת.

בהגיע הצפירה המבשרת על מועד הדלקת הנרות, ניגשה עקרת הבית והדליקתם, ולאחר מכן נזכרה כי שכחה להטמין את סירי הבישול... הרשאת היא להטמין כעת לאחר שהדליקה נרות? השאלה שלפנינו מורכבת משני חלקים.

כידוע, בהדלקת הנרות מקבלת האשה על עצמה את השבת, אלא אם כן התנתה מראש כי אינה מקבלת על עצמה את השבת, אלא במועד כניסתה. לפיכך, ברור ומובן, כי מלאכה האסורה מן התורה כבר אינה רשאית אשה זו לעשות כעת, שהרי קיבלה על עצמה שבת. ברם, הטמנת סיר מאכל באופן שאינו מוסיף הבל [שמחמת ההטמנה לא מתרבה חומן], אינה פעולה אסורה מן התורה, וחכמים הם שגזרו לבלתי עשות כן בשבת.

זמן בין השמשות: "בשבת" הדגשנו, מפני שעל זמן "בין השמשות", שהוא מן השקיעה עד צאת הכוכבים - ספק יום ספק לילה, לא גזרו חכמים לאסור הטמנת מאכל בדבר שאינו מוסיף הבל. בזמן בין השמשות כבר אסור לעשות מלאכות, שהרי ספק יום ספק לילה הוא, ואך הטמנת מאכלים מותרת (ראה משנה ברורה, סימן רנ"ז, סעיף א').

ובכן, דיונינו הוא, אם כאשר אדם קיבל על עצמו שבת מוקדם, דין פרק הזמן שהקדים על עצמו - כדינו של בין השמשות, או שמא הוא חמור יותר ודין פרק זמן זה כדין של השעות שאחר בין השמשות. הבה נלמד את גמרתנו.

דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא כג/לב) "תשבתו שבתכם", כי מצווה בשבת וביום טוב להוסיף מחול על הקודש. לאמר, יש להתחיל את הנהגת יום השבת כבר ביום שישי, וכן ביום טוב, ולהנמנע מעשיית כל מלאכה לפני בין השמשות [שיעור "תוספת" זו כתבו הפוסקים שאינו "משהוא" אלא קצת יותר שיהיה ניכר שמוסיף מהחול ולא משום שהוא כבר ספק בין השמשות ויש אומרים שהשיעור כשנים עשר רגעים ויש שנוקטים ארבעה רגעים]. דין "תוספת שבת" - חובה הוא, אך רשאי אדם לקבל על עצמו שבת זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה, כשעה זמנית ורבע לפני הערב (עיין שולחן ערוך או"ח סימן רס"א סעיף ב' וברמ"א שם).

באמור חכמים כי מותר להטמין סיר מאכל בין השמשות, וודאי כללו בהיתר זה גם את זמן "תוספת שבת", שהרי תוספת זו היא לפני זמן בין השמשות. ברם, עלינו לברר, אם גם המקבל על עצמו מפורשות את השבת מוקדם יותר [ולא רק נמנע מעשיית מלאכה], דינו ככל אדם, שעם הגעת זמן "תוספת שבת" חלה עליו השבת - ורשאי להטמין הסיר, או שמא קבלה מפורשת חמורה יותר ויש לנהוג בה כבשבת גופה.

בשאלה חמורה זו דנו הראשונים וגדולי הפוסקים לדורותיהם, ולהלכה מצדד המשנה ברורה כדברי אחרונים רבים, כי יש להבדיל בין קבלת שבת של יחיד לבין קבלת שבת של ציבור. יחיד שקיבל על עצמו שבת, מקבל על עצמו לנהוג כבר מעתה כדין "תוספת שבת", על הקולות הנוהגות בזמן זה, ולפיכך הוא רשאי להטמין את סיר המאכל. ברם, ציבור המקבל על עצמו שבת מוקדם, חל עליו דין "שבת" כבר עתה, כאילו חלף עבר זמן בין השמשות (וע"ש בביאור הלכה שאין הדבר מוסכם).

לפיכך כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק י"ג סעיף ט'), כי אשה שהדליקה נרות שבת, רשאית להטמין סיר מאכל, שהרי יחיד היא ולא קיבלה את השבת עם ציבור. ברם, המתגוררים בקהילה בה מקבלים שבת מוקדם, אינם רשאים להטמין!

לסיום ראוי לציין את שכתב בספר אפיקי ים (פניני ים אות י"ד) בשם הספרים הקדושים: "כי באותו זמן שמקבל שבת פה בעולם הזה, יקילו מעליו עונשי הגהנום לעולם הבא".

דף טו/א

שנת השמיטה, שנת מעשר שני - או מעשר עני??

מדוע יש פירות שבשנת השמיטה מפרישים מהם מעשר, ולא זו בלבד אלא שיש המחמירים להפריש מהם מעשר כפול, גם מעשר שני וגם מעשר עני??

נפתח תחילה בציון העובדה, כי אף על פי שהכל יודעים כי פירות שנת השמיטה פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות, יש מקרים יוצאים מן הכלל. להלן דוגמה אחת.

פירות שגדלו בחוץ לארץ: פירות שגדלו בחוץ לארץ אינם חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות. ברם, אם פירות אלה הובאו לארץ לפני גמר מלאכתם, וכאן, בארץ ישראל, הושלמה מלאכתם - הרי הם חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות. וכגון, תבואה שנקצרה בחוץ לארץ והובאה לארץ על גבעוליה וקליפותיה ובארץ ישראל דשו את התבואה והפרידו את הגרעינים מן המוץ, הרי נגמרה מלאכתם בארץ ישראל וחייבים בתרומות ובמעשרות.

מעתה, אם בשנת השמיטה הביאו תבואה שכזו לארץ ישראל, אין עילה לפטור אותה מן המעשר. שכן, קדושת שביעית לא חלה עליה, מפני שלא גדלה בארץ ישראל שרק בה חלה קדושת שביעית. לפיכך, הואיל ומלאכתה נגמרה בארץ ישראל, חובה להפריש ממנה תרומות ומעשרות.

בה יצר הקב"ה בני אדם המתגוררים בה. באחד מחלקי היבשת, קיימת פדרציית 'ענק' של חמישים מדינות; ארצות הברית. באחת מחמישים המדינות קיימת עיר. בעיר זו קיים הר 'גבוה'. עליו הציבו מכשיר טלסקופ ומתיימרים לראות משהו...".

נכון.

אנחנו כה קטנים. בסך הכל נקודה זעירה בתוך גלקסיה עצומה, שגם היא נקודה זעירה בתוך אין ספור גלקסיות.

ובכל זאת... כדור הארץ יש רק אחד!

עם ישראל יש רק אחד!

תורה יש רק אחת!

והכל נברא בשבילה!

הפסוק "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמיהו לג/כה) מקבל משמעות שכן אנוש כמעט אינו מסוגל להכילה. כמעט, אבל מסוגל. **רבינו** הגאון רבי חיים מוואליזין זצ"ל כותב נלהבות בספרו "נפש החיים": "אם היה העולם חס וחלילה פנוי לגמרי, אפילו רגע אחד ממש, מעסק והתבוננות עם סגולה בדברי תורה, תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממצאות לגמרי חס וחלילה... זו תורה וזו שכרה מרובה מאד אין להעריך... ועל כגון זה אמרו חכמינו זכרונם לברכה במשנה (סנהדרין לז/א), שכל אחד מישראל חייב לומר בשבילי נברא העולם...".

בתפילה ערבית אנו מודים ומברכים, "אֲשֶׁר בְּדַבְּרוֹ מַעֲשֵׂי עֲרֵבִים. בְּחֻמְהָ פוֹתַח שְׁעָרֵים. וּבְתַבּוּנָה מְשַׁנָּה עֵתִים. וּמְחַלֵּף אֶת הַזְּמַנִּים. וּמִסְדֵּר אֶת הַכּוֹכָבִים בְּמִשְׁמֵרוֹתֵיהֶם בְּרָקִיעַ, כְּרָצוֹנוֹ. בּוֹרֵא יוֹם וְלַיְלָה. גּוֹלֵל אוֹר מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ וְחֹשֶׁךְ מִפְּנֵי אוֹר. וּמַעֲבִיר יוֹם וּמַבְיֵא לַיְלָה. וּמְבַדֵּל בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה".

ומיד אחר כך: "אֲהַבֵּת עוֹלָם, בֵּית יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, אֲהַבֵּת. תוֹרָה וּמִצְוֹת חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, אוֹתָנוּ לְמִדָּת. עַל כֵּן, ה' אֱלֹהֵינוּ, בְּשֶׁכְּבָנוּ וּבְקוֹמָנוּ נְשִׁיחַ בְּחֻקֶּיךָ. וְנִשְׁמַח בְּדַבְּרֵי תוֹרָתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ לְעוֹלָם וָעֶד: כִּי הֵם תַּיִינוּ וְאֶרֶךְ יָמֵינוּ וְבָהֶם נִהְיֶה יוֹמֵם וְלַיְלָה".

★ ★ ★

השמש ממשכה לאהיר.

כדור הארץ ממשיך לנוע.

הירח ממשיך להסתובב.

שיעורי הדף היומי ממשכים להפתח. כל שיעור - עוד תנועה נכונה של כדור הארץ!

להצטרפות לשיעור הדף היומי אנא פנה למוקד "מאורות הדף היומי": 03-5775333

יחד נקיים את העולם ונזכה לבואו של משיח צדקנו במהרה בימינו. אמן.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ח/א, י/ב, כז/א בתשרי נברא העולם

גם גוים נידונים בראש השנה

הר"ן (ר"ה ג/א מדפי הר"ף) מקשה מדוע לרבי יהושע הסובר שבניסן נברא העולם, א' בתשרי הוא יום הדין? הר"ן מיישב שיום זה נקבע ליום הדין מפני שהוא סמוך ליום הכיפורים שהוא יום סליחה וכפרה, ולכן קרוב אדם לזכות בדין. עניין זה מהסדי ה', אומר הר"ן. והנה לטעם זה, רק ישראל נידונים בא' בתשרי, כמובן.

ברם לרבי אליעזר אין תימה בכך שבא' בתשרי נידונים כל העולם, שכן כיוון שבא' בתשרי נברא העולם, הרי שבא' בתשרי נדון אדם הראשון ולפיכך - אף זרעו נידון ביום זה. וכמובן, הן גוים הן יהודים.

לאור זאת מתפרשים היטב דברי התפילה לראש השנה: היום הרת עולם - כרבי אליעזר - ולפיכך - הוא יעמיד במשפט כל יצורי עולמים... (ש"ת זכרון יוסף, או"ח סימן י"ג).

לאחר שהגענו למסקנה זו, אנו עומדים בפתחה של שאלה מרתקת ביותר.

מעשר שני ומעשר עני: כידוע, כל סוגי התרומות והמעשרות קבועים ותקפים בכל שנה ושנה, כגון, תרומה גדולה לכהן וכו'. ברם, שני מעשרות מתחלפים לסירוגין זה בזה, מעשר שני ומעשר עני. ברוב השנים מפרשים מעשר שני [הנאכל בירושלים בקדושה על ידי הבעלים] אך בשנה השלישית והשישית למחזור שנות השמיטה, מפרשים מעשר עני הניתן לעניים.

עלינו, איפוא, לברר, איזה מעשר יש להפריש מפירות שנת השביעית החייבים בתרומות ומעשרות, האם מעשר שני או מעשר עני?

ובכן, הרמ"א פוסק (סימן של"א סעיף י"ט), כי יש להפריש מעשר עני?

הפרשת תרומות בארץ עמון ומואב: טעם הדבר, לפי שמצאנו במשנה (ידם, פרק ד' משנה ג'), כי בארץ עמון ומואב, שדין הפרשת תרומות ומעשרות בהן הוא מדרבנן, תקנו חז"ל שפירותיהן חייבים הפרשת תרומות ומעשרות גם בשנת השמיטה - לטובת עניי ארץ ישראל. כלומר, כדי שעניי ארץ ישראל יקבלו את הפרשת מעשר עני של שנה זו, לא החילו קדושת שביעית על מקומות אלה. הרי לנו הוכחה מפורשת, כי כאשר יש צורך להפריש תרומות ומעשרות בשנת השמיטה - מפרשים מעשר עני ולא מעשר שני.

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל כתב דברים ארוכים בנושא (שו"ת מנחת שלמה ח"א סימן ל"ז), בהם הוא שוטח תמיהה רבתי על פסיקה זו, כדלהלן.

"שנת המעשר" - שנה מיוחדת של מעשר עני: שומה עלינו לדעת, כי מעשר שני ומעשר עני אינם מוגדרים כשני מעשרות המתחלפים זה בזה, פעם מעשר שני ופעם מעשר עני. מעשר שני הוא הנמנה על הסדר הרגיל של הפרשת תרומות ומעשרות, אלא שציינה התורה, כי בשנה השלישית והשישית לשמיטה, המוגדרות "שנת המעשר", יש לחרוג מסדר הפרשת תרומות ומעשרות ולהפריש מעשר עני חלף מעשר שני. נמצא, שבשנה השביעית, שלא הוגדרה כ"שנת המעשר", יש להפריש מעשר שני... (תוספות ר"ד בסוגייתנו).

שמה תאמר, כי לימדונו חכמים בתקנתם לגבי ארץ עמון ומואב להפריש מעשר עני לטובת העניים, אדרבה! מכאן נלמד כי היתה זו תקנה מקומית וייחודית, שאם לא כן, מדוע לא הורו חכמים תקנה כללית, כי מכל פירות שמיטה חייבים בתרומות ומעשרות, יש להפריש מעשר עני? הרי לנו, כי היתה זו תקנה מוגבלת לארץ עמון ומואב ומצרים בלבד, שכאשר חידשו חכמים את חיוב תרומות ומעשרות, עת קידש עזרא את ארץ ישראל והניח מקומות אלה כדי שיסמכו עליהם עניים [כמבואר בפירוש הר"ש על המשנה במסכת ידים, שם].

רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מוסיף להקשות ולהוכיח כן מדברי הראשונים, עד שהוא מביע פליאה: "וכיון שכן, אתמה מאד, איך נוהגים למעשה להקל ולסמוך רק על הפרשת מעשר עני בלבד", מפני שלכאורה פירות אלה חייבים בהפרשת מעשר שני.

הוראת רבה של ירושלים: בסיום דבריו הוא מצייין, כי הראוהו שהגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, אכן הורה להפריש לחומרא מעשר עני ומעשר שני גם יחד, תוך התנייה כי המעשר שצריך להפריש הוא שיחול.

ראוי לציין, כי החזון איש זצ"ל נקט הלכה למעשה כדעת הרמ"א, כי יש להפריש מעשר עני בלבד (ראה דרך אמונה, הלכות שמיטה פרק ד' ס"ק קס"ט, ר"ח).

דף ט/א כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי
קשה לאכול לשם שמים
הוי אומר, הסיק המלבי"ם, כי קל לצום לשם שמים, מלאכול ולשתות לשם שמים, לפיכך גדול האוכל בתשיעי כאילו צם בתשיעי ועשירי...

לעילוי נשמת

הרב **יששכר דב פרנקל** ז"ל

ב"ר אברהם מנחם ז"ל

נלב"ע י' מר-חשוון תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובנותיו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה לנגה** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשמ"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחות **לנגה ורוטנברג** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה אנגלרד** ע"ה

ב"ר מנחם מנדל כהן ז"ל נלב"ע י"א בחשוון תשנ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י בתה גב' **ברכה לנגה** ומשפחתה שיחיו

אמיקום

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.

2 משניות ביום
וכל היום נראה אחרת.

"אחד בבוקר, אחד בערב, לפני האוכל."

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! ***3764**